

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

§. I. Ex acrimoniâ stimulorum quos peccatoribus admouet Conscientia,
rectè colligitur esse aliquod Numen, cuius auctoritate haec fiant.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

possit liberè, & officii malè impensè commonere. Hoc Pædago-
go si non datur, nihil agitur; neque eius curæ commissus cliens,
eius præcepta multùm reueretur; imò ne laudantis quidem ora-
tionem magni faciet, à quo reprehendi minimè metuit, aut quia
hoc ei à parente concessum non est, aut quòd ad castigandum
puerum Pædago non est animus. Neutrum profectò deest Con-
scientiæ: magna enim ei à Deo hæc in parte data est auctoritas;
munusque suum exercet sanè intrepide: nescit adulari si agas
malè: omnesque si tibi abblandiantur, & quod nefariè factum
est excusent; ipsa tamen sententiæ suæ inhæret mordicus, malè
agentem vellicat, pungit aculeis, stimulis excitat, vrget, torquet,
donec officio factum sit satis, & aberrantem animum ad honesta
& recta detorqueat. Magnam enim uerò Conscientiæ offensæ vini!
De stimulis itaque quibus animum vrget Conscientia, agendum
est modò; exponendumque non indiligenter, quid demùm sint
hi aculei; quàm acerbè vrant; quos in vñus adhibeantur à Con-
scientiâ; vnde dignosci possit an à Conscientiâ, à Deo inquam,
immittantur, an à Dæmone; deniq; quid animæ agendum sit, dum
stimulis à Conscientiâ ad officium perurgetur.

§. I.

*Ex acrimoniâ stimulorum quos peccatoribus admouet Conscien-
tia, rectè colligitur esse aliquod supremum Numen,
cuius auctoritate hæc fiant.*

1. **A**lia vt deessent, quæ humanis rebus Numen aliquod esse su-
perius liquidò demonstrant; illudque auctoritatis tam exi-
miæ, vt ei rerum omnium in hoc orbe gestarum ratio vltima ali-
quando tandem danda sit; cætera, inquam, quamuis argumenta
non suppeterent, tamen interiores illi aculei, quibus scelerati ho-
minis mens peruritur, acerbissimeque distorquetur, præsertim
dum pudendo crimine sese innexuit, Majestatem illam supre-
mam, eximiamque occulti Numinis jurisdictionem, mihi fa-
ciunt omnimodò manifestam. Quod vt exactè probem, & ve-
rò euincam, ratiocinationem sic instituo. Vos date si placet au-
dientiam.

O o

Impri-

Cruciatu
Conscien-
tia sunt ex-
quisitissimi.

Imprimis istud attendo, eximios esse inexplicabilesque crucia-
tus, quibus animam sceleris ream irit Conscientia; adeo ut com-
munis sit Sanctorum Patrum sententia, non aliud in hâc vitâ
tormentum maius homini posse admoueri, quàm quo sæpenume-
rò Conscientia mentem torquet; nullumque pro iudicum foren-
sium tribunalibus acerbiorum esse equuleum, quo scelerati tor-
queantur immaniùs, quàm ea quæ in hoc domestico Conscientiæ
tribunali præsto est, carnificina. Minimè id quidem dubium est
D. Ambrosio. *Que pœna, inquit, grauior, quàm interioris vulneris
Conscientia? Quod seuerius iudicium, quàm domesticum quo unus-
quisque sibi est reus?* Non dico tamen tormenta eiusmodi semper
à Conscientiâ adhiberi, eaque peccatorem re ipsâ semper affice-
re: instituto meo sufficit, ad manum esse Conscientiæ pœnas
eiusmodi, stimulosque tam terribiles, iisque sceleratam animam
sæpissimè excarnificari.

D. Ambr.
l. 3. offic.
c. 4.

Ab aliqui-
bus dicitur
pœna infer-
ni in his
consistere.

Atque ut tormenti huius acerbiteriam meliùs exponam, non
diffitebor Theologos esse præclaros, qui non improbabilè ratione
contendere se credunt, inferni tormenta ut plurimum in hâc
Conscientiæ carnificinâ consistere: ignemque æternum, Con-
scientiæ vermen esse, quo infelix anima semper arroditur & per-
uritur. Verùm quamuis ad metaphoricum ignem, veras inferni
flammas detorquere sit planè temerarium, tamen istud etiam
certum est, inter varia quæ in infelici carcere sunt tormenta, hoc
præ aliis fore exquisitissimum. Nullum certè mihi videtur aptius,
quo anima penitus torqueatur, & à quo acriorem dolorem perci-
piat. Quid enim? nam ut ignis elementum sit edacissimum,
nullumque dolentius; tamen corporeus cum sit, animam ipsam
non potest affligere, nisi (ut in interno fieri docent præclarissimi
Theologi) supra statum naturæ suæ eleuatus. Non enim secun-
dum communem naturæ ordinem est, ut quod merè est corpo-
reum, vim aliquam violentiamque spiritui imprimat. At verò
Conscientiæ aculei, naturâ suâ spirituales cum sint, maiorem
sanè habent aptitudinem, ut sese animæ penitus inserant, eiusque
sinus acerbissime perscrutentur: ac propterea etiam crediderim,
majorem iis inesse præ ipso igne, animæ torquendæ & perurgen-
dæ acrimoniam. Quidquid sit; quamuis etiam cruciatu hi,
ignis inferni tormenta non superent, tamen ingentes planè esse
necesse est, cum iis non immeritò possint comparari. Et rursus

3.

Vermis Co-
scientia vi-
detur aptior
ad cruciã-
dam ani-
mã, quàm
ignis.

Saltem om-
nia tormẽ-
ta huius
mundi sã-
pœna.

si iis

si his non æquentur, sufficit mihi, vt acerbissimam crudelissimi ver-
 mis demonstrarem, id quod discrete asserit D. Augustinus: *faltem*
 D. Aug. in
 Psal. 45. *inter omnes tribulationes humane anime, nulla maior est, quàm Con-*
scientia delictorum.

4. Vt autem nemo mihi obijciat, Sanctorum hunc virorum esse
 sensum tantummodò: eorum nempe, qui cum Deum tenerrimo
 amore complectantur, ita etiam grauissimè cruciantur, dum tam
 dilectum Numen offenderint; amoris itaque tormenta hæc esse
 potius, quàm solius Conscientiæ. Hæc, inquam, ne quis oggerat:
 video enim homines etiam sceleratissimos, in omnem audaciam
 projectos, & quibus Deus nihil pensi est, acerbissimis tamen in-
 tolerandisque Conscientiæ stimulis sæpissimè aduri, imò & ex-
 carnificari in modum maximè miserandum. Non est quòd pluri-
 bus id confirmem; plenæ sunt Sacræ profanæque historiæ. Lu-
 theri tamen testimonium non est quod dissimulem. Exuerat sce-
 leratum caput modestiam omnem & verecundiam; facti profa-
 nique, Dei & hominum, apud eum contemptus par; reuerentiam
 omnem pudoremque, naturæ frænum, penitus excusserat: non po-
 tuit tamen eheu infelix, Conscientiæ suæ vermem extinguere:
 quem nihilominus hausto effusè vino, largis poculis, insanisque
 commestationibus nitebatur quotidie aut diluere, aut etiam si
 fieri possèt suffocare. Nequidquam omnia. Caterum, hominem
 ferocem, quiq; nec Principum imperio, nec rationum pondere,
 nec Pontificum auctoritate, nec Dei legumque reuerentiâ domari
 poterat, aut ad scelerum pœnitundinem reuocari, à suâ expugna-
 tus est Conscientiâ; & qui omnia quantumcumque sana consilia,
 reprehensionesque iustissimas hominum, per jocos summamque
 impudentiam explodebat, Conscientiæ tamen, infumem vitam
 redarguentis aculeos non potuit tolerare. Doloris intimi con-
 fessionem expressit tandem tormentum domesticum, idque non
 semel. Præcipue, inquit, vitæ tam infaustæ historicus accuratus
 Vlenburgius anno 1527. eius hæc sunt verba. *Cum paroxismo*
 Vlenburg.
 in vita
 Lutheri
 o. 19.
captus manè, a prandio Pomeranum (fidem Achatem suæque per-
fidia sectatorem egregium) vocauit; cui peccata confessus; dixit
cruciatus animi quos manè passus fuerat, verbis non posse explicari.
Addens: quia me hilarem non numquam exhibeo, putant me jucun-
dam vitam ducere; sed Deus perspectam habet morum meorum ratio-
nem. Sæpe proposui paulò maiorem austeritatem & sanctitatem, in

Etiã sceleratos acerbissimè cruciat.

Paret in Lutheri.

Lutherus fatetur voluisse se commendare, sed non potuisse.

gratiam hominum, prae me ferre; verum à Deo mihi donatum non fuit ut hoc exequerem. Egregiam profectò desperati hominis penitentiam! in gratiam nempe hominum, non quidem agere quae sancta sunt, sed sanctitatem tantummodò praeferre voluit; & quod voluit, tamen non potuit. *Iustissimam enimvero peccati poenam, inquit Augustinus, ut qui rectè facere cum posset noluit, amittat posse cum velit.* Quamquam ne rectè quidem facere voluit miser apostata, qui tantummodò in gratiam hominum, sanctitatem nitebatur sceleribus dissimulandis obtendere. Verum id nunc non ago; istud placet modò advertere, ingentes esse proculdubio Conscientiae aculeos, quae ab homine malis omnibus indurato, sceleribusque innutrito, doloris tandem, licet naturalis, confessionem, tormentorum vi expresserint.

Ne pagani quidem cum euadunt.

Rursus autem ne mihi dixeris Lutherum, quamvis à verâ fide apostatam, Christianum fuisse nihilominus; & Deum licet non amarit, fide tamen cognouisse Numinis maiestatem, futuriq;ue iudicis potentiam: hoc autem fuisse quod exhorruerit; adeoque non mirandum adeò, Conscientiae stimulos tam acerbos quòd persenserit, cum scelerum Conscientia, diuinarum rerum fide fuerit intermixta. Fateor sic est. At verò ut rem meam promoveam, ostendamq;ue ex Conscientiae stimulis Diuinitatem agnosci posse, etiam si fidei Christianae lumine, homini ea non innotuerit; video paganos etiam homines, Ethnicos inquam, quibus nulla fidei lux affulsit, neque vlla Dei praeccepta aut voce aut scripto fuere proposita, stimulos hos non euasisse, ex iisque legem sibi impositam cognouisse. Legem autem si cognouerint, manifestum iam est, aliquam etiam Legislatoris auctoritatem agnouisse humanam maiorem, quaeque legitime posset & legem ferre, & de infraacta vindictam sumere.

Probat ex D. Paulo.

Diserte id me docet Gentilium Apostolus. *Gentes, inquit, quae legem non habent, naturaliter ea quae legis sunt faciunt. Quid deinde? Ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium illis reddente Conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationibus defendentibus aut etiam accusantibus.* Sentiant igitur, teste Paulo, Ethnici ipsi cogitationes, sese de sceleribus commissis accutantes & reprehedentes: atqui hi sunt Conscientiae aculei, ut mox dicam; illis ergo torquentur etiam ii, qui verum, prout est, Deum cæteroquin non agnoscunt. Et verò quid multis opus est?

Fatetur

D. Aug. l. 3. de lib. arb. c. 17.

5.

6.

Ad Rom. 2. v. 14. & 15.

Sen.ep.
97.Tacitus
init 10.
1.6. Ann.Plato 1.9.
de Repu-
blicâ.

7.

Faterur hoc Conscientiæ ingens supplicium, Ethnicus quamuis Seneca *Prima inquit, & maxima peccantium est pena peccasse. Nec ullum scelus, licet illud fortuna exornet muneribus suis, licet tueatur ac vindicet, impunitum est: quoniam sceleris, in scelere supplicium est. Sed nihilominus & hæc illa, secunde pœne premunt ac sequuntur, timere semper & expauescere, & securitati diffidere.* Hinc rectè paulò antè dixerat, *Ita est: tuta scelera esse possunt, secura non possunt.* Nam vt omnes lateat commissum scelus, Conscientiam tamen non latet, sui ipsius carnificem & tortorem. Ita hic Ethnicus. Non possum hic non addere alterum Taciti etiam Ethnici de Ethnico Tiberio, & quidem ex Platone Ethnico testimonium. Postquam Tiberij Imperatoris, præ mœrore insipientis penè, voces adduxit, subdit illicò Tacitus egregiè ad rem meam: *adeo facinora atque flagitia sua ipsi quoque in supplicium verterant. Neque frustra prestantissimus Sapientie (nempe Plato) firmare solitus est; si recludantur Tyrannorum mentes, posse aspici laniatus & ictus; quando vt corpora verberibus, ita seuitiâ, libidine, malis consultis animus dilaceretur. Quippe Tiberium non fortuna, non solitudines protegebant; quin tormenta pectoris, suasque ipse pœnas fateretur.* En Conscientiæ, etiam in homine Diuinitatis veræ ignaro, formidandum planè supplicium.

Qua cum ita sint, tantaque in sceleratos, Dei cæteroquin etiam ignaros, Conscientia exerceat supplicia, tum sic quidem rationem mecum instituo, quâ Diuinitatè aliquam humanis rebus maiorem, euidenter mihi videor eruere. Statuamus enim ingens aliquid pudentumque crimen commississe me, occultum tamen adeo, vt mihi certum sit, clàm id futurum omnibus, net vniquam propalandum; quod infinitis in euentibus accidere posse, in confesso est. Nihilominus subibit animum sceleris conscium immensus dolor, languor corporis, deliciarum omnium fastidium, tædium denique exosæ vitæ quo vigor omnis labescat, & corpus ipsum denique dissoluatur. Quod quidem sapiuissimè multis, & verò ipsi Tiberio accidisse in comperto est. Jam verò quid hocce rei est? cur hic tantoperè excrucior? Facti, inquis torqueris pudore & verecundiâ. Audio quidem, sed non satis id intelligo. Nam si pudor, vt passim definiunt cum D. Thomâ Theologi, sit *Timor ingloriationis*, nulla autem ingloriatio timeri possit, vbi scelus quod pudori sit

imo & ex
geniibus
Seneca,
Plato &
Tacito.Hinc ratio
ex simila-
tu Con-
scientiæ
colligit
esse Deum.Non entus
aut facti
verecun-
dia,

boup

O o 3.

aut

aut famæ officiat, numquam futurum est in propatulo; nescio sane quis pudor, aut quis infamiae timor mentem subire possit, ubi nullum infamiae est periculum.

Aut inquires, penes te ipsum stat infamia: iudicat enim Conscientia, sceleratè, & contra rationem egisse te. Fateor; at quid deinde? an idcirco perurgendus sum stimulis, & conficiendus mœrore improbo? Certè id præter rationem est, si nulla alia est dolendi causa, quam quod iudicem improbè fecisse me: nam si prout fateor, pessimè actum sit à me, istud video ratione sanâ à me etiam postulari, ut ne posthac amplius tali scelere me contaminem. Verùm cum id quod jam factum est, infectum fieri nequeat, quantumcumque me facti pœniteat, non est sanè rationi consonum, tantopere ut me cruciet, id quod infectum dare, in manu jam non est. Ita mihi quidem, dum rationem consulo, non ineptè videor argumentari & colligere.

Et tamen, ut jam ostensum est, & nemo negauerit, etiam ob occulta abstrusaque crimina, quæque infecta nequit reddere, sceleratissimus quisque facti pœnitentiâ tangitur; eorum dum reminiscitur, pudore suffunditur, & doloribus grauissimis conficitur adeo, ut Conscientiam sese redarguentem sine summo tœdio ferre non possit: manifestum itaque est, non suas tantum partes agere Conscientiam, sed superioris cuiusdam Numinis; aliam huic negotio præter humanam sese jurisdictionem inferere; denique domesticum Conscientiæ tribunal, subalternum esse tantummodò, quod supremo cuidam subiaceat, & ad quod tandem referendum est, quidquid pro Conscientiæ tribunali fuerit iudicatum. Hinc illi stimuli, hinc accusantes illæ cogitationes, uti Paulus arguit, ostendunt opus legis scriptum in cordibus nostris, testimonium reddente Conscientiâ, legem esse aliquam quam infractam esse peccator adeo dolet; ac propterea Legislatorem humanis rebus longè excellentiorem cõfiteatur, cuius seueros oculos, justissimamque iram non immeritò reueretur. Numquam enim sine Legislatore lex: nec legitimus est Legislator, cui de neglectâ lege nefas sit inquirere, & reum pro meritis castigare.

Conscientiam itaque cum times, Deum times. Nam ut rectè Menander *Mortalibus omnibus Conscientia Deus est*, ideo quod eius partes vicarias pro numero sibi imposto agat legitimè. Hinc tanta est peccatoris ex scelerum recordatione verecundia; non quod

8.

9.

10.

aut facti
Conscientia
cruciare,

nisi esset
Deus

cuius Ver-
carius at-
que oculis
est Con-
scientia.

quòd Conscientiæ redarguentis oculos & infamiam vereatur ; quid enim est à seipso quod timeat , aut se quod erubescat ? erubescit tamen , quòd in Conscientiæ oculis , Diuinos agnoscat , quorum illi sunt Vicarij . Hi sunt qui pudorem incutiunt , hi sunt qui metus faciunt , hi sunt denique qui facti pœnitentiam extorquent . Diuinum itaque quiddam est in Conscientiâ ; idcirco agit tam despoticè ; & cum torquet , punit tam seuerè . Nullum in iurisdictionis suæ partem admittit , nisi se . Nam vt rectè Bernardus , *omnium delictorum nostrorum ipsa testis , ipsa iudex , ipsa tortor , ipsa carcer : ipsa accusat , ipsa iudicat , ipsa damnat* . Hocine autem an est hominè , an verò Deum agere ? sanè quidquid id est , Diuinum est ; neque præter id quod Diuinum est , quidquam est in Conscientiâ , quod magnopere timeatur ; timetur autem , etiam ab insigniter sceleratis . Deum itaque hic inuenio , & in Conscientiæ torminibus , Diuinitatem intelligo . Ita age , inquit Augustinus , non multùm euageris , Conscientiæ adita tantùm subi , vide quid agatur intus , *Et illic inuenies Deum* , vices inquam , gerentem Dei , atque vt verbo dicam omnia , Oculum Dei . Nam vt præclare Psalmista *signatum est super nos lumen vultûs tui Domine* ; hoc dum vrgeor , à te vrgeor ; hoc dum reuereor , te reuereor ; stimulosque à Conscientiâ immisos dum sentio , te redarguentem sentio ; & dum hoc fateor , te confiteor & agnosco .

Itaque ex
Conscientiâ
Deum esse
intelligitur .

§. I I.

Quid propriè sint Stimuli Conscientiæ ; & quomodo actionem suam peccatori primò instituat , ac deinde tormenta animæ admoueat .

- II. **D**icamus jam porrò quâ ratione accusatoris & reprehensoris partes instituat Conscientia , diem reo dicat , actionemque peccatori tam terribilem , pro domestico tamen tribunali , auspiceretur . Terribilem dico ; nam non est , peccator quòd se palpet impunitate peccandi ; seriùs enim aut ociùs , vt rectè D. Paulus *Tribulatio & angustia in omnem animam operantem malum* . Conscientiæ dictamen si non sequeris ; persequetur ipsa te . Dissimulare

D. Bern.
l. de Con-
scient. c.
vi.

D. Aug.
in pl. 45.

pl. 4. v. 7.

Ad Rom.
1. v. 9.